

מסורת הש"ס

- א. עירובין ד. ב. יושם סומנו מקבילות.
- ב. עירובין נו. ב. נו. א.
- ג. ע"כ. סוכה ח. א. ככא במרא כו. א. אהלות ס"י"ב משנה ו.
- ד. והענין ירושלמי עירובין ס"א ה"ה. ספרי נשא מב במכר רבה ס"א.
- ה. שבת לה. א.
- ו. מכלים ספ"ו משנה א. שבת לה. א. אהלות ס"ח משנה א. שם משנה ג.
- ז. עירובין יא. ב.

גרסות

שכל גומז כח"מ: שכל כשרו.
 עשרים וחמשה הני מאה ועשרים ושתיים ושלש כח"מ: עשרין וחמשה הני מאה ועשרין וחמשה ותנן נמי הכי.

החיים

מרוכבוע ועגולות

הבניה הים של שלמה לפי דברי רמב"ם ורש"י.

במים' משמעו במים הידועים, לא כל מים אלא רק — במי מקוה. "כל כשרו" משמע מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן — אמה על אמה ברום שלוש אמות. ושיערו חכמים. שהנפח של מי מקוה ארבעים סאה. ואם כן כמה הו' להו' (כמה ה'ו' שיעורי מקוה)? נפח הים חמש מאה גרמידי (חמש מאות אמה) מעוקבות שתושבים אורכו עשר אמות. ורוחבו עשר אמות וגובהו חמש אמות: ואם נחלק. הרי לתלת מאה מאה שיעורי מקוה] למאה וחמשין חמשים [למאה וחמשים אמות חמשים] שיעורי מקוה]. ואם כן לשיעור זה של מאה וחמשים שיעורי מקוה טהרה בארבע מאה וחמשין סגיא [בארבע מאות וחמשים אמות מעוקבות מספיק] היה הים גדול יותר בנפחו! ועונים, כי היתה טעות בחישוב: הני מילי [דברים אלה] בריבוע — אילו היו כל השיעורים בקוביה. אולם ים שעשה שלמה עגול היה. ועדין שואלים: מכדי עגול היה. כמה מרובע יתר על העגול — רביע ואם כן ארבע מאה — מאה [מארבע מאות אמות מאה] מקוואות למאה — עשרים וחמשה נמצא כי הני מאה ועשרים וחמשה הו' להו' [נמצא שמאה עשרים וחמשה שיעורי מקוה הן] ולא מאה וחמשים כפי שאמרנו. ותירץ רמ"ב בר יחזקאל: ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות. ולפיכך אין לחשב את שיעורו בדיוק כעגול וכדור אלא חלקו בקוביה. ומעירים: נהי דאיפכא לא מצינו אמרת [אמנם הרי"ף אינו יכול לומר] שחלקי העגול היה למטה שכן שפחו עגול כתיב אלא אמרת [אמור רק אמה אחת היתה עגולה] ודוחים: לא סלקא דעתך [נראה] יעדה על דעתך] שכן נאמר בים זה "ועביו טפח ושפחו כמעשה שפת כוס פרח שורש אלפיים בת יכיל" (מלכים א' ו. כו) בת כמה היא [מדת "בת כמה היא] שלש סאין שכן נאמר "חוק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור עשרת הבתים חומר

א במים" — במי מקוה. "כל בשרו" — מים שכל גופו עולה בהן. וכמה הן — אמה על אמה ברום שלוש אמות. ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה. וכמה ה'ו' להו' (כמה ה'ו' שיעורי מקוה)? נפח הים חמש מאה גרמידי (חמש מאות אמה) מעוקבות שתושבים אורכו עשר אמות. ורוחבו עשר אמות וגובהו חמש אמות: ואם נחלק. הרי לתלת מאה מאה שיעורי מקוה] למאה וחמשין חמשים [למאה וחמשים אמות חמשים] שיעורי מקוה]. ואם כן לשיעור זה של מאה וחמשים שיעורי מקוה טהרה בארבע מאה וחמשין סגיא [בארבע מאות וחמשים אמות מעוקבות מספיק] היה הים גדול יותר בנפחו! ועונים, כי היתה טעות בחישוב: הני מילי [דברים אלה] בריבוע — אילו היו כל השיעורים בקוביה. אולם ים שעשה שלמה עגול היה. ועדין שואלים: מכדי עגול היה. כמה מרובע יתר על העגול — רביע ואם כן ארבע מאה — מאה [מארבע מאות אמות מאה] מקוואות למאה — עשרים וחמשה נמצא כי הני מאה ועשרים וחמשה הו' להו' [נמצא שמאה עשרים וחמשה שיעורי מקוה הן] ולא מאה וחמשים כפי שאמרנו. ותירץ רמ"ב בר יחזקאל: ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות. ולפיכך אין לחשב את שיעורו בדיוק כעגול וכדור אלא חלקו בקוביה. ומעירים: נהי דאיפכא לא מצינו אמרת [אמנם הרי"ף אינו יכול לומר] שחלקי העגול היה למטה שכן שפחו עגול כתיב אלא אמרת [אמור רק אמה אחת היתה עגולה] ודוחים: לא סלקא דעתך [נראה] יעדה על דעתך] שכן נאמר בים זה "ועביו טפח ושפחו כמעשה שפת כוס פרח שורש אלפיים בת יכיל" (מלכים א' ו. כו) בת כמה היא [מדת "בת כמה היא] שלש סאין שכן נאמר "חוק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור עשרת הבתים חומר

במים — משמע מים מחוברין יחדיו. כמה הו' להו' — להנך עשר על עשר נרוס חמש אמות, כמה גובה ים נהן נצחה על אמה נריטעו של [נקוה? חמש מאה גרמידי — כילד? חקקהו לעשר רעועת — הרי לכל רעועה עשר אמות אורך, נרוסו חנוה, ורוס חנוה. חתקס לתתיכות של אמה אמה — הרי מלה חתיכות של אמה על אמה נרוס חמש אמות. אם כן כמה ה'ו' להו' (כמה ה'ו' שיעורי מקוה)? נפח הים חמש מאה גרמידי (חמש מאות אמה) מעוקבות שתושבים אורכו עשר אמות. ורוחבו עשר אמות וגובהו חמש אמות: ואם נחלק. הרי לתלת מאה מאה שיעורי מקוה] למאה וחמשין חמשים [למאה וחמשים אמות חמשים] שיעורי מקוה]. ואם כן לשיעור זה של מאה וחמשים שיעורי מקוה טהרה בארבע מאה וחמשין סגיא [בארבע מאות וחמשים אמות מעוקבות מספיק] היה הים גדול יותר בנפחו! ועונים, כי היתה טעות בחישוב: הני מילי [דברים אלה] בריבוע — אילו היו כל השיעורים בקוביה. אולם ים שעשה שלמה עגול היה. ועדין שואלים: מכדי עגול היה. כמה מרובע יתר על העגול — רביע ואם כן ארבע מאה — מאה [מארבע מאות אמות מאה] מקוואות למאה — עשרים וחמשה נמצא כי הני מאה ועשרים וחמשה הו' להו' [נמצא שמאה עשרים וחמשה שיעורי מקוה הן] ולא מאה וחמשים כפי שאמרנו. ותירץ רמ"ב בר יחזקאל: ים שעשה שלמה שלש אמות תחתונות מרובעות ושתיים עליונות עגולות. ולפיכך אין לחשב את שיעורו בדיוק כעגול וכדור אלא חלקו בקוביה. ומעירים: נהי דאיפכא לא מצינו אמרת [אמנם הרי"ף אינו יכול לומר] שחלקי העגול היה למטה שכן שפחו עגול כתיב אלא אמרת [אמור רק אמה אחת היתה עגולה] ודוחים: לא סלקא דעתך [נראה] יעדה על דעתך] שכן נאמר בים זה "ועביו טפח ושפחו כמעשה שפת כוס פרח שורש אלפיים בת יכיל" (מלכים א' ו. כו) בת כמה היא [מדת "בת כמה היא] שלש סאין שכן נאמר "חוק השמן הבת השמן מעשר הבת מן הכור עשרת הבתים חומר

א משנה לחיין שאמרו — גובהו עשרה טפחים. ורחבו ועוביו כל שהוא. רבי יוסי אומר: רחבו שלשה טפחים.

ב גמרא "לחיין שאמרו כו" ל"מא תנן סתמא כרבי אליעזר, ודאמר לחיין בעיני! — לא מאי לחיין

כי עשרת הבתים חמ"ר [יחזקאל מה. יד] נמצא שהבת היא עשירית של הכור המחזיק שלושים סאין, נמצא דהוה להו שיתא אלפי גרייני [שהיו בים ששה אלפי סאה] שהם בדיוק מאה וחמשים שיעורי מקוה [שהוא ארבעים סאה]. ומקשים: והרי נאמר על הים: "מחזיק בתים שלושת אלפים" (דברי הימים ב. ד. ה) ומשיבים: ההוא לגודשא [זה הוא לגודש] שאם היו שמים לתוכו דברים יבשים יכולים אנו לגדוש ולהוסיף עד שלשת אלפים בתים. אמר אביי, שמע מינה: האי גודשא תילתא הוי [למדנו שכאן כי גודש זה — שליש הוא] מן השיעור שמחזיק כלי. ותנן נמי [וכן שנינו במשנה] שידה [מרכבה] תיבה ומגדל [ארון], וכוורת הדבורים העשויה קש, וכוורת הקנים וכלי המשמש לבור מים בתוך ספינה אלכסנדריית המפליגה למרחוק, אף על פי שיש להן שוליים [בסיס] וכלי מחזיקות ארבעים סאה בלח, שהן כוריים ביבש — טהורין שכלי הגדול כשיעור זה אינו נחשב כלי, וכיון שאינו מיטלטל אינו מקבל טומאה. ולפי דרכנו למדנו שהכלי המחזיק ארבעים סאה בלח מחזיק כוריים (ששים סאה) ביבש, כלומר שאפשר לגדוש על הכלי עוד שליש.

א משנה לחיין שאמרו בחיקון המבוי — גובהו עשרה טפחים לפחות, ורחבו ועוביו כל שהוא. ר' יוסי אומר: רחבו שלשה טפחים.

ב גמרא במשנה נאמר "לחיין שאמרו" שואלים: לימא תנן סתמא כר' אליעזר [נאם לומר ששנינו סתם משנה כשיטת ר' אליעזר] שאמר שלהתיר מבוי שני לחיין בעיני [צריכים אנו] ודוחים: לא.

א משנה לחיין שאמרו — גובהו עשרה טפחים. ורחבו ועוביו כל שהוא. רבי יוסי אומר: רחבו שלשה טפחים.

ב גמרא "לחיין שאמרו כו" ל"מא תנן סתמא כרבי אליעזר, ודאמר לחיין בעיני! — לא מאי לחיין

מקוואות הוא מחזיק! לא סלקא דעתך — איבא מחזיק יומר ממחא ומחזיקים מקוואות. מעשר הבת מן הכור — כור שלשים סאין, וכי הוי הנת מעשר דיליה — אשתכח דשלשה סאין הוייל. והו' להו' — הכך אלפים נת. ששה אלפים סאין — שהן מלה ומחזיקים מקוואות. ארבעה אלפים הוי ארבעים מאות סאין, שהן מלה ומחזיקות של ארבעים סאין, ואלפים סאין מחזיקים מקוואות. מחזיק בתים שלשת אלפים — נים שעשה שלמה כתיב, נדגרי הימים. לגודשא = כשמודיין נו יבש. שיה — מיון ארנו תלוי נענלה, למרנכ נים סאנות. מגדל = מנשטי"ר. ובור ספינה אלכסנדריית — עושה נה כעין נור, ונתון שס מים מחזיקים. שורין — לפי שגדולים יותר מזה, ולכן תורת כלי עליהן, שהרי אינן מטולטלין מלא וריקן. שהן כוריים ביבש — שאדם יכול לגדוש. אלמא: גודשא תילתא. וזכלי שגובהו כחצי ארכו ורחבו קאלמ, כים.

תוספות

כמה מרובע יתר על העגול רביע — מפורש בביבד מעברין (עירובין ג, ב).

שמע מינה גודשא תלתא — אומר רבינו תם: דנפקא מינה לענין מקח וממכר, אם התנה לתת לו סאה גדושה, אף לתקן לו כלי המדה.

אירח ההלכה

כלים שאינן נטמאים / כלים שחוקתם שהם עשויים לנוח במקום ספויים ולא לחיפולסל ממנו, אם מחזיקים ארבעים סאה — אינם פסולים עוד סופאה, וכדברי המשנה המובאים כאן.
 (רמב"ם, ספר טהרה, הלכות כלים פ"ג ה"ב)
 שיעור הלחי / מבוי מתוקן ע"י ר"י אחי שנבנהו לפחות עשרה טפחים ורחבו יעוביו כלשהוא, כדברי סתם משנה וכפכואר כמרא שכך נתן חפס.
 (שורע א"ח פ"א שס"ג ז)

שלש אמות מרובעות / ההלמד הירושלמי מניע לאותה מסקנה, בהתמך על שנאמר בים זה גם "מרוכבוע" וגם "עגול". ויש מסבירים את דברי הירושלמי בכך, כי נאמר שהים הני עגול בשפתו. ומכאן גרייס שלמטה משפתו היה מרובע (נאון יעקב).

• מנשטי"ר מן הארמית
 • חתיקה mestier ומשמעו ארון

משנה נמרא לחיין דעלמא – אכל תנולות קלי. אי הכי – רישא דקתני "הקורה שחמרו כו" ליתני נמי "הקורות שחמרו, וליתני: מלי קורות – קורות דעלמא. לחיין שנחלקו בהו ר' אליעזר וחכמים: "לר' אליעזר תרתי, ולרבנן חדא – והו שיעורן, כדמפרש. מיהו, סתמא לא כמר דייקא ולא כמר דייקא. הסרב = קו"ט. לחצי מבוי

– שהכניס הלחי לפניו הרבה עד חצי אורכו של מבוי כזה. אין לו אלא חצי מבר – אסור להשתמש אלא מן חציו ולפנים. יש לו

– דליון לו לא אינטרדך לאשתעין, ללא חלף אחר לאשתעין; והינתנו ולפנים מיהא מותר להשתמש. למעלה – טעון קורה היולאה מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר, דלפליגו נה רנן שחמנו טן נחליאל ורבנן (לעיל). הלמי – נחמכת שנת. נפרק "שמה שריס" [קח, ג].

הילמי = שחמרו חצי. נלעז. משום דקאי רבי כותיה – לעיל. והא דתני ארז לאשתעין – נחמכי – רני היא, וסנה לה כר' יוסי, כדלוקינמא נחמך קטנה שפרה לגדולה. גימורק עמו – טעמי רחומי מניח לו בכל מקור, נחמכת גימורק (סו, ח) מני שנתן של חכמים, והו שצמו של ר' יוסי. הילכתא מאי – נלחין. עמא דבר – מה נהנו העם, וכבר נהנו נלחי חסאי. לצמא – לאפקו מחן דתקתיה לוחולא. שהכל נהיה בדברו – לפניו, ולחמרו לא כלום. ר'

טרפון אומר בורא נפשות רבות – ולמי שצמתי דר' טרפון נל לחיין חף נרכה אחריו נורא נפשות רבות. ולא נהירא, דחמרינן נחמכת נדה (נל, ג) יש טעון נרכה לפניו וליון טעון נרכה לאחריו, ולחורנין; לאתויי מלי? והוינן נה, ולרנ פפל דחנך אחיא כו' ולא חמרינן ולר' טרפון חמרינן חניא, ונלי איכא למימר. חלל נראה לי: דר' טרפון חלפניו האמר

תוספות

פוק חזי – מירש הקוטרס: וכבר נהנו בלחי משהו. וכיון דאין הלכה כר' יוסי בלחי – כל שחנן בהילמי. דאמר רב הונא בר חנינא דפליג בלחיים מודה בהילמי, ושרי לעשות מי מלח בשבת בשביל ליתן על עופות צליון. ואם נותן מלח על עופות ואחר כך נותן משקל עליהם – הו שרי אפילו לר' יוסי, שהשמונית ממתיק את המלח, כדתנן בפרק "שמה שרצים" (שבת קח, ב) ואלו הו מלח המתותרים – נותן שמן בתחילה לתוך המים או לתוך המלח.

אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי ולא בלחיון. אמר לו: אמרת? כלומר לאחר זמן שאלו אותו אם אמנם להם: לא אמרת? אמר רבא חזק דבריו בשבועה: האלהים! אמרה, וגמינא לה מיניה [אמר אותה, את ההלכה הזאת, ואני למדתיה ממנו] אולס חור בו אחר כך מספק זה. ומאי טעמא קא הדר ביה [ומה טעם חזר בו]? משום הכלל הידוע שר' יוסי נימקו עמו, ויש לפסוק הלכה כמותו אפילו כנגד רבים. בשל המסורות השונות וגלגוליהן ולא נגענו למסקנה ושאל רבא בר רב חנן את אביי: הילכתא מאי לה [מה ההלכה] בענין זה? אמר ליה: פוק חזי עמא דבר [אמר לו: צא וראה מה נהנה העם] וכבר נהג העם בלחי משוה. איכא דמתני לה אהא [יש שוונות תשובה זו על נושא זה]: השותה מים לצמא אומר לפני הלכה כחכמים כנגד ר' יוסי אולם במקרים "בורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שבראת". אמר לו רב חנן לאביי: הלכתא מאי [מה ההלכה]? ענה לו: פוק חזי מאי עמא דבר [צא וראה כיצד נוהג העם] ונהגו לברך "שהכל נהיה בדברו".

לחיין דעלמא. אי הכי, קורה נמי ניתני קורות, ומאי קורות – קורות דעלמא [אם כך במקום קורה שישנה גם כן קורות ונאמר: מה קורות – קורות בכלל]! אלא יש לומר: אותן לחיין שנחלקו בהו ר' אליעזר וחכמים – גובהן עשרה טפחים. ורוחבן ועוביין כל שהוא. וכמה כל שהוא, שנה ר' חייא: אפילו כחוט הסרבל [כחוט שקושרים בו מעיל].

תנא: "עשה לחי לחצי מבוי – אין לו אלא חצי מבוי. פשיטא! – אלא אימא: יש לו חצי מבוי. הא נמי פשיטא! – מהו דתימא: ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה, קא משמע לן (מהו שתאמר שיחשוש שחא יבוא להשתמש בכל המבוי וכו' על כן השמענו לננו) כחצי המבוי הוא מותר להשתמש. אמר רבא: עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה טפחים, או שהפליגו (הרחיקו) מן הכותל שלשה – לא עשה ולא כלום שאין זה לחי ראוי. ואפילו לדעת רבן שמעון בן גמליאל שאמר: אמרינן [אומרים – אנו] לברד עד ארבעה טפחים – הגי מילי [דברים אלה אמורים] למעלה, אבל למטה. כיון דהויא כחצי המבוי שהגדיין בוקעין בה שיכול הגין לעבור בפתח שגובהו שלשה טפחים אף הוא לא אמר שיחול כאן דין לברד.

ר' יוסי אומר רחבן שלשה טפחים. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: אין הלכה כרבי יוסי לא סהילמי ולא בלחיון. אמר ליה רב הונא בר חנינא: בהילמי אמרת לן, בלחיון לא אמרת לן. מאי שנא בהילמי – דפליגי רבנן עליה, לחיון נמי פליגי רבנן עליה! – אמר ליה: שאני לחיון, משום דקאי רבי כותיה. רב רחומי מתני הכי, אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר שילת] משמיה דרב: אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחיון. אמר ליה: אמרת? אמר להו: לא. אמר רבא: יהאלהים! אמרה, וגמינא לה מיניה. ומאי טעמא קא הדר ביה – משום דרבי יוסי גימקו עמו. אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי: הילכתא מאי? – אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר. איכא דמתני לה אהא; יהשותה מים לצמא אומר "שהכל נהיה בדברו", רבי טרפון אומר: "בורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שבראת". אמר ליה רב חנן לאביי: הילכתא מאי? פוק חזי מאי עמא דבר.

מאי לחיין – לחיין דעלמא [מה הוא הריבוי לחיין – לחיין בכלל] לאו דוקא במבוי אחד. ומקשים: אי הכי, קורה נמי, ניתני קורות, ומאי קורות, קורות דעלמא [אם כך במקום קורה שישנה גם כן קורות ונאמר: מה קורות – קורות בכלל]! אלא יש לומר: אותן לחיין שנחלקו בהו ר' אליעזר וחכמים – גובהן עשרה טפחים. ורוחבן ועוביין כל שהוא. וכמה כל שהוא, שנה ר' חייא: אפילו כחוט הסרבל [כחוט שקושרים בו מעיל].

ג בחוספתא שנינו: עשה לחי העמידו לחצי מבוי – אין לו אלא חצי מבוי. ומקשים: פשיטא (פשוט, בורר)! אלא אימא: ליחוש יש לו חצי מבוי ובכך החידוש. ומקשים: הא נמי פשיטא [זה גם כן פשוט]! ומסבירים: כי בכל זאת יש בכך חידוש מהו דתימא: ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה, קא משמע לן (מהו שתאמר שיחשוש שחא יבוא להשתמש בכל המבוי וכו' על כן השמענו לננו) כחצי המבוי הוא מותר להשתמש. אמר רבא: עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה טפחים, או שהפליגו (הרחיקו) מן הכותל שלשה – לא עשה ולא כלום שאין זה לחי ראוי. ואפילו לדעת רבן שמעון בן גמליאל שאמר: אמרינן [אומרים – אנו] לברד עד ארבעה טפחים – הגי מילי [דברים אלה אמורים] למעלה, אבל למטה. כיון דהויא כחצי המבוי שהגדיין בוקעין בה שיכול הגין לעבור בפתח שגובהו שלשה טפחים אף הוא לא אמר שיחול כאן דין לברד.

ר' יוסי אומר שרחב הלחיין צריך להיות שלשה טפחים. אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: אין הלכה כר' יוסי לא בהילמי (בעשיית ציר מלח בשבת) ולא בלחיון. אמר לו רב הונא בר חנינא: בהילמי אמרת לן, בלחיון לא אמרת לן [בהילמי אמרת לננו, בלחיון לא אמרת לננו]. ושם נשתכח מלבן? ומעירים: מאי שנא בהילמי [במה שונה בענין הילמי] – דפליגי רבנן עליה [שחלוקים חכמים עליו].

בלחיון נמי פליגי רבנן עליה [בלחיים גם כן חלוקים חכמים עליו] ואם כן מסתבר לומר שאין הלכה כמותו בשני המקרים. אמר לו יש מקום לחלק: שאני לחיין, משום דקאי רבי כותיה [שונים לחיין משום שעומד רבי בשיטתו] ושמא נפסק הלכה כשיטתם המשותפת. דיון זה כולו היה לפי גרסה אחת ואילו רב רחומי מתני הכי (היה שונה כך, בגרסה שונה): אמר רב יהודה בריה [בנו] של רב שמואל בר שילת משמו של רב:

מסר הלכה זו, אמר להו: לא [אמר להם: לא אמרת? אמר רבא חזק דבריו בשבועה: האלהים! אמרה, וגמינא לה מיניה [אמר אותה, את ההלכה הזאת, ואני למדתיה ממנו] אולס חור בו אחר כך מספק זה. ומאי טעמא קא הדר ביה [ומה טעם חזר בו]? משום הכלל הידוע שר' יוסי נימקו עמו, ויש לפסוק הלכה כמותו אפילו כנגד רבים. בשל המסורות השונות וגלגוליהן ולא נגענו למסקנה ושאל רבא בר רב חנן את אביי: הילכתא מאי לה [מה ההלכה] בענין זה? אמר ליה: פוק חזי עמא דבר [אמר לו: צא וראה מה נהנה העם] וכבר נהג העם בלחי משוה. איכא דמתני לה אהא [יש שוונות תשובה זו על נושא זה]: השותה מים לצמא אומר לפני הלכה כחכמים כנגד ר' יוסי אולם במקרים "בורא נפשות רבות וחסרון על כל מה שבראת". אמר לו רב חנן לאביי: הלכתא מאי [מה ההלכה]? ענה לו: פוק חזי מאי עמא דבר [צא וראה כיצד נוהג העם] ונהגו לברך "שהכל נהיה בדברו".

אדרה זה הלכה

עשה לחי לחצי מבוי / עשה לחי לחצי מבוי – חצי המבוי שלמנים מן הלחי סותר. כרכי התוספתא. אבל אם יש שיעור מבוי בכל פרטיו בחצי המבוי השני ואם בו עשו תיכון – אסור להשתמש גם בתכיון זה עד שיערכו יחד.

הרחיק לחי שלשה / הרחיק את הלחי שלשה ספחים מן הכותל או שהנביתו שלשה ספחים מן הקרקע – פסול. כרכי רבא.

השותה מים לצמא / השותה מים לצמא מברך לפני השתיה "שהכל" ולאחריה "בורא נפשות רבות", שכן נהגו.

שם רד, זו

אבל כמה מקורות בתלמוד אפשר למצוא כי פסמים יש שיעור מסוים "כ"ל שהוא", ומשמעו – מדה קטנה. אבל מסוימת (כגון ספח). ומשום כך יש מקום לשאול כמה כל שהוא (רשב"א).

כחוט הסרבל / ויש פסחים חוט הסרבל – החוט העבה במקפת שבו תופרים את הסרבל (רה"י).

ר' יוסי נמוקו עמו / ויש מחלוקת בין הפוסקים אם כלל זה ש"ר' יוסי נמוקו עמו" כחזו לחכמים כר' יוסי נגד דעת חולק יחיד, או אף נגד רבים החולקים עליו. מן האומר כאן יש שהוכיחו שהלכה כר' יוסי אף כנגד רבים ועינין ביד מלאכי ומתריץ (יחזק). ויש שאמרו שאף שברך כלל הלכה כחכמים כנגד ר' יוסי אולם במקרים מיוחדים אלה מסבירים דבריו של ר' יוסי, ואפשר לומר כאן ביתר שאת כי "נמוקו עמו" – ובכל זאת הלכה כרבים (ריב"א).

מסורת השי"ם
ז. ושאלה זו) בכא ברא
קנ. א. חליון ככר. א.
קלו. ב. נדה כו. ב.

ה. תוספתא עירובין פ"א.
ט. שבת פה. ב.

י. (שבועה מעין זו) ברכות
כד. ב. שבת צד. ב.
כפה. א. פועד קסו ט. ב.
מילה י. א. יבמות ככא
ב. כתובות פכ. ב. נישין
ז. א. י. ב. קידושין
קסא קו. א. ככא מציעא
סו. ב. פו. א. סנהדרין
סו. ב. עכ. א. מכות
גו. א. חליון נד. א.
קכד. א. במדרג רבה פ"ד.

יא. עירובין נא. א. נישין
סז. א. באורות לז. א.

יב. (הכסוי) ברכות פה.
א. ספחים נד. א. מנחות
זד. ב. והיעינו) ירושלמי
סאה פ"ו ה"ה. שם מעשר
שני פ"ה ה"ב. שם יבמות
פ"ו ה"ה.

יג. ברכות מד. א. תוספתא
ברכות פ"ד. ירושלמי
ברכות פ"ו ה"ה. דברים
רבה פ"ג. מילואת בשלח
פ"ה. לכות שמעוני שמיני
תכ"ז.

גרסות

חזיוא מביצה ככת"י
וחזיוא לה כמביצה.
על כל מה שבראת ככת"י
ובמפורות חסרות מלים
אלה.

לשון

הילמי
מקור המלה הוא ביונית
ἵλιμος ומשמעה – מי
מלח מרוכבים, ציר מלוח.

נימוק

כנראה משורר מלה זו
ביונית סוקראטוס
וישמעוה – כשור לחוק.
יודע חזק ומפסם וכיוצא
כזה. נימוקו עמו הוא
לפיכך – הדר החוקי
כדוריא עמו, עם ר' יוסי.

קו"ט מן הצרפתית cot

– פעיל, נליפה.

** שלמויריא מן הצרפתית

– salmuire התתיקה

– מי מלח (ציר).